

MILJØ brevkassen

Laboranten 11-2011

Ommærkning af kemikalier

Af Jørgen Stage Johansen

Ved indkøb af kemikalier oplever laboratoriebrugerne i disse år, at den nye CLP-mærkning gradvis indføres for rene stoffer og produkter. Den opgave er overladt til leverandørledet dvs. producenter, importører eller distributører.

Slutbrugerne på landets laboratorier skal derimod forholde sig til de kemikalier, som opbevares med gammel mærkning. Specielt forsknings- og undersøgelseslaboratorier opbevarer tusindvis af kemikalier.

Brevkassen er blevet spurgt, hvornår rene stoffer og blandinger, som allerede er på arbejdspladsen, skal være ommærket.

Både Miljøstyrelsen og Arbejdstilsynet administrerer lovgivning, som har betydning i spørgsmålet.

Frister i CLP-reglerne

De nye europæiske regler for klassificering, mærkning og emballering af kemiske stoffer og blandinger CLP (Classification, Labelling and Packaging) blev vedtaget i 2009.

CLP-forordningen erstatter det gamle "stofdirektiv" (Dangerous Substances Directive, DSD) og "præparatdirektiv" (Dangerous Preparations Directive, DPD), som i Danmark er udmøntet i klassificeringsbekendtgørelsen.

For at lette overgangen fra de gamle klassificeringsregler til CLP-forordningen er der indført en overgangsperiode i 2010-2015, hvor rene kemiske stoffer og blandinger trinvist overgår til CLP reglerne.

Siden 1. december 2010 har alle *rene kemiske stoffer* skulle klassificeres i henhold til CLP, mens *blandinger* først skal være klassificeret efter CLP fra 1. juni 2015.

Af hensyn til den senere frist for omklassificering af blandinger skal de rene stoffer indtil 1. juni 2015 være forsynet med "dobbeltklassificering" i sikkerhedsdatabladet. Det vil sige både i henhold til klassificeringsbekendtgørelsen og CLP-forordningen.

Hvis et stof var klassificeret, mærket og emballeret i overensstemmelse med DSD og markedsført inden den 1. december 2010, dvs. det var i leverandørkæden inden denne dato, kan ommærkning og omemballering udsættes i overensstemmelse med CLP-reglerne indtil den 1. december 2012. Det betyder, at stoffet kan sælges videre i leverandørkæden med

Miljøbrevkassen

Har du et arbejdsmiljøproblem kan Miljøbrevkassen måske hjælpe. Du kan skrive til: miljoebrevkassen@dl-f.dk. Redaktionen består af Jørgen Stage Johansen og Vivian Plesner (brevkasseredaktører). Du vil få et direkte svar retur, så snart brevkasseredaktørerne har et svar til dig. Du skal med andre ord ikke vente til LABORANTEN udkommer næste gang.

Frister for klassificering og mærkning i henhold til CLP og DSD/DPD

	LOVGIVNING	FRA 20. JANUAR 2009	FRA 1. DECEMBER 2010	FRA 1. JUNI 2015
STOFFER	Direktiv 67/548/EØF	Klassificering påkrævet		Ophævet
	(DSD)	Mærkning påkrævet (hvis ikke CLP-mærket)	Ingen mærkning medmindre undtagelsen gælder	
	Forordning (EF) nr. 1272/2008	Klassificering mulig	Klassificering påkrævet	
	(CLP)	Mærkning mulig	Mærkning påkrævet, medmindre 2012-undtagelsen gælder	
BLANDINGER	1999/45/EF	Klassificering påkrævet		Ophævet
	(DPD)	Mærkning påkrævet (hvis ikke CLP-mærket)		
	Forordning (EF) nr. 1272/2008	Klassificering mulig	Klassificering påkrævet	
	(CLP)	Mærkning mulig	Mærkning påkrævet medmindre 2017-undtagelsen gælder	

DSD-etiketten indtil den 1. december 2012.

For blandinger er fristen for klassificering, mærkning og emballering i henhold til CLP-reglerne den 1. juni 2015. Indtil den dato skal de klassificeres, mærkes og emballeres i henhold til DPD. Hvis en blanding klassificeres, mærkes og emballeres i henhold til CLP-reglerne inden den 1. juni 2015, skal kun CLP-mærkningen fremgå og ikke mærkningen i henhold til DPD.

Hvis en blanding er klassificeret, mærket og emballeret i henhold til DPD-reglerne og er markedsført inden den 1. juni 2015, dvs. den er i leverandørkæden inden denne dato, kan ommærkning og omemballering udsættes i overensstemmelse med CLP-reglerne indtil den 1. juni 2017. Det betyder, at blandingen kan sæl-

ges videre i leverandørkæden med DPD-etiketten indtil den 1. juni 2017.

Arbejdstilsynets Signalbekendtgørelse

CLP-forordningen stiller krav til leverandørkæden, men ikke til slutbrugere og til mærkning af beholdere med farlige stoffer og blandinger, der allerede findes på virksomheden på laboratorierne. Her gælder Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 518 af 17. juni 1994 om sikkerhedskiltning og anden form for signalgivning. Den såkaldte Signalbekendtgørelse er nu med Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 512 af 17. maj 2011 ændret som følge af CLP. I Signalbekendtgørelsens bilag 8 foreskrives, at beholdere med indhold af farlige stoffer eller

blandinger skal mærkes efter CLP-reglerne. Der gives i bilaget afsnit 1.2 mulighed for, at CLP-mærkningen kan erstattes af en alternativ advarselskiltning vist i bekendtgørelsens bilag 3. Hvordan en alternativ mærkning kan praktiseres er vanskelig at vurdere, og det forekommer tvivlsomt, om en alternativ mærkning kan lette opgaven, da brugerne jo alligevel skal tage stilling til risikoen.

Handlingsplan for ommærkning

CLP-forordningens frister og krav til leverandørkæden er klare, hvorimod Arbejdstilsynets krav til laboratoriebrugerne i Signalbe-

Fortsættes næste side

Arbejdstilsynets Signalbekendtgørelse, bilag 8

Afsnit 1: Beholdere, der anvendes på arbejdsstedet, og som indeholder farlige stoffer eller blandinger, som skal klassificeres i henhold til Miljøministeriets regler om klassificering, mærkning og emballering af stoffer og produkter eller Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EF) Nr. 1272/2008 af 16. december 2008 om klassificering, mærkning og emballering af stoffer og blandinger mv. (CLP-forordningen), og beholdere, der anvendes til oplagring af sådanne farlige stoffer eller blandinger, samt synlige rørsystemer, der indeholder eller leder sådanne farlige stoffer og blandinger, skal være forsynet med en mærkning/etikettering (piktogram eller symbol på en bundfarve), som fastsat i disse regler, medmindre andet følger af arbejdsmiljølovgivningens regler om mærkning.

Afsnit 1.1. Første afsnit finder ikke anvendelse på beholdere, der anvendes kortvarigt under arbejdet, eller beholdere, hvis indhold udskiftes hyppigt, forudsat at der træffes passende alternative foranstaltninger, f.eks. i form af underretning, oplæring eller instruktion, der garanterer det samme beskyttelsesniveau.

Afsnit 1.2. Den i første afsnit nævnte afmærkning kan:

- 1) erstattes af advarselsskilte som vist i bilag 3, med samme piktogram eller symbol,
- 2) suppleres med yderligere oplysninger som f.eks. det farlige stofs eller blandingens navn og/eller formel samt nærmere oplysninger om risikoen, eller
- 3) for transport af beholderne på arbejdsstedet suppleres med eller erstattes af de skilte, som anvendes i EU i forbindelse med transport af farlige stoffer og blandinger.

kendtgørelsen er lidt vanskeligere at tolke.

Ifølge et svar fra Arbejdstilsynet skal stoffer og blandinger, som står med gammel mærkning ommærkes samtidig med, at kravet træder i kraft efter CLP-forordningen, altså 1. december 2012 og 1. juni 2017 for henholdsvis rene stoffer og blandinger. Ved regelændringer af denne type er det dog nor-

malt Arbejdstilsynets praksis at give virksomhederne et halvt år mere til at leve op til reglerne, hvis det skønnes rimeligt. På laboratorier med tusindvis af kemikalier vil ommærkning være en kolossal opgave. Mange laboratorier har et meget varierende brugsmønster, og tidligere indkøbte kemikalier opbevares så længe indholdet eller emballagen er stabil. Så-

Rene kemikalier med gammel mærkning skal ifølge Arbejdstilsynet ommærkes inden 1. december 2012. Der forestår et kæmpearbejde på mange laboratorier!

danne kemikaliesamlinger repræsenterer store værdier. Ommærkning ved ibrugtagning af kemikalier med gammel mærkning betragtes af nogle laboratorier som en nødvendig nødløsning, og Arbejdstilsynet har da også været forespurgt om muligheden for, at fristen for ommærkning af rene stoffer kunne træde i kraft 1. juni 2017, når alle blandinger ligeledes skal være mærket efter CLP. Arbejdstilsynet mener imidlertid ikke, de kan dispensere fra denne dato. Arbejdstilsynet oplyser, at de ikke planlægger tilsyn specifikt rettet mod mærkning før efter juni 2017, men det må antages, at Arbejdstilsynet i forbindelse med ordinære tilsyn vil vurdere kemikaliemærkning, og afhængig af de konkrete forhold og arbejdspladsens dokumen-

tation, kan der formodentlig både blive tale om vejledning og påbud.

Laboratorier med store lagre bør udforme en plan for gradvis ommærkning til CLP-mærkning. Løbende forbrug og saneringer kan for nogle kemikalier overflødiggøre ommærkning, og en handlingsplan for de resterende må f.eks. fokusere på de mest farlige. Samtidig skal arbejdspladserne være opmærksomme på sammenhængen mellem CLP-reglerne og kravene til sikkerhedsdatablade. Leverandører skal opdatere sikkerhedsdatabladet for det enkelte stof eller materiale, så det er i overensstemmelse med reglerne i CLP-forordningen, og hvis en brugervirksomhed får opdaterede sikkerhedsdatablade fra leverandøren, skal arbejdspladsbrugsanvisninger opdateres. Vær også opmærksomme på, at opdaterede datablade på allerede hjemkøbte produkter, kan betyde mærkning af kemikalier, der ikke tidligere har været mærket.

Uddrag af svar fra Arbejdstilsynet 21. oktober 2011

Arbejdstilsynet finder det ikke hensigtsmæssigt, at der lang tid efter, at en mærkning er ophørt med at eksistere, stadig findes beholdere på virksomheder, som er mærket efter forældede regler. Nyuddannede m.v. vil ikke nødvendigvis vide, hvad den gamle mærkning betyder, og de vil heller ikke have noget forhold til den gamle mærkning. Der vil være en række af de gamle symboler, der ikke giver mening, og der vil være gamle symboler, der kan sammenlignes med de nye, uden at de har samme betydning.

Blandt andet derfor vil Arbejdstilsynet stille krav om ommærkning af stoffer fra 1. december 2012 og af blandinger fra den 1. juni 2017. Dette gælder også for stoffer og blandinger, som der eventuelt selv fremstilles til internt brug.

Det skal bemærkes, at det ved regelændringer af denne type normalt er Arbejdstilsynets praksis at give virksomhederne et halvt år mere til at leve op til reglerne, hvis det skønnes rimeligt – det kan f.eks. være, hvis der lige er kommet et nyt batch kemikalie hjem dagen inden skæringsdatoen, som jo så i princippet skulle ommærkes samme dag, eller det kan være, at man har rigtig mange kemikalier og er i fuld gang med ommærkningsprocessen.

Opmærksomheden skal henledes på, at mærkningen skal afspejle faren forbundet med stoffet eller blandingen, og at der kan være ny viden om stoffets eller blandingens effekter, som giver anledning til en ommærkning af andre grunde end overgangen til CLP-forordningen.

Det forventes på nuværende tidspunkt ikke, at der foretages tilsynsindsats om ommærkning før efter 1. juni 2017.

REFERENCER

- Indledende vejledning til CLP-forordningen, Det Europæiske Kemikalieagentur (ECHA), 2009, http://guidance.echa.europa.eu/docs/guidance_document/clp_introduutory_da.pdf
- Vejledning om mærkning og emballering i henhold til forordning (EF) nr. 1272/2008, Det Europæiske Kemikalieagentur (ECHA), 2011, http://guidance.echa.europa.eu/docs/guidance_document/clp_labelling_da.pdf
- Miljøministeriets bekendtgørelse om klassificering, emballering, mærkning, salg og opbevaring af kemiske stoffer og produkter, nr. 50 af 12. januar 2011
- Bekendtgørelse om sikkerhedsskiltning og anden form for signalgivning, bekendtgørelse nr. 518 af 17. juni 1994 (Signalbekendtgørelsen)
- Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om sikkerhedsskiltning og anden form for signalgivning nr. 512 af 17. maj 2011 (ændringer af Signalbekendtgørelsen som følge af CLP-forordningen)
- Svar af 21. oktober 2011 fra Arbejdstilsynet, Kontor for Videngrundlag.